

Rajarshi Shahu Mahavidyalaya, Latur

(Autonomous)

Department of Sanskrit

Course Type: AEC

Course Title: व्यावहारिक व्याकरण व नीतिसुभाषिते - ०१

Course Code: --

Credits: 02

Max. Marks: 50

Lectures: 30 Hrs.

Learning Objectives:

- LO 1. संस्कृत भाषे मध्ये व्याकरणाचे काय महत्त्व आहे यांची माहिती मिळेल.
- LO 2. संस्कृत साहित्यातील व्याकरणकर्त्याविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन होईल व व्यावहारिक संस्कृत वाक्याविषयी अभ्यास होईल.
- LO 3. संस्कृत साहित्यात कशा प्रकारे नीतिसुभाषिताविषयी सविस्तर माहिती होईल व विद्यार्थ्यांमध्ये संभाषण कौशल्य उत्पन्न होईल.
- LO 4. विद्यार्थी सुभाषिते वाचण्यासाठी तथा लिहण्यासाठी योग्य बनेल.
- LO 5. विद्यार्थी व्याकरणदृष्टिने शुद्धवाचन तथा शुद्धलेखन करण्यासाठी योग्य बनेल.

Course Outcomes:

- CO 1. संस्कृत भाषे मध्ये व्याकरणाचे काय महत्त्व आहे यांची माहिती मिळाली.
- CO 2. संस्कृत साहित्यातील व्याकरणकर्त्याविषयी सविस्तर ज्ञानार्जन झाले व व्यावहारिक संस्कृत वाक्याविषयी अभ्यास झाला.
- CO 3. संस्कृत साहित्यात कशा प्रकारे नीतिसुभाषिताविषयी सविस्तर माहिती झाली व विद्यार्थ्यांमध्ये संभाषण कौशल्य उत्पन्न झाले.
- CO 4. विद्यार्थी सुभाषिते वाचण्यासाठी तथा लिहण्यासाठी योग्य बनले.
- CO 5. विद्यार्थी व्याकरणदृष्टिने शुद्धवाचन तथा शुद्धलेखन करण्यासाठी योग्य बनले.

Unit No.	Title of Unit & Contents	Hrs.
I	धातुरूप परिचय	4
	01. गणपरिचय- (गण- १, ४, ६, १०) 02. लकार परिचय- (लटलकार, लङ्लकार, लृटलकार) 03. धातुरूपाणि. (पठ्, लिख्, वद्).	
	Unit Outcome: UO १. व्याकरणातील मुख्य गणप्रक्रियाविषयी सविस्तर माहिती मिळाली. UO 2. विद्यार्थी धातुरूपाचा उपयोग करण्यास योग्य झाला.	
II	शब्दरूप परिचय तथा सर्वनामपरिचय	5
	1. स्वरान्तशब्दरूप परिचय- (अकारान्त पुल्लिंग, नपुंसकलिंग आकारान्त-स्त्रीलिंग) 2. इकारान्तशब्द- (इकारान्त पुल्लिंग, ईकारान्त-स्त्रीलिंग) 3. तत्, किम्, एतत् सर्वनामे. (तिन्हीं लिङ्गात) 4. अस्मद् तथा युष्मद् सर्वनाम परिचय	
	Unit Outcome: UO १. व्याकरणातील मुख्य शब्दरूपाविषयी सविस्तर माहिती मिळाली. UO 2. विद्यार्थी शब्दरूपाचा उपयोग करण्यास योग्य झाला	

III	वाक्यप्रयोग (विभक्तीप्रयोग)	7
	1. प्रथमा, द्वितीया परिचय. 2. तृतीया, चतुर्थी परिचय. 3. पञ्चमी, षष्ठी परिचय. 4. सप्तमी परिचय.	
	Unit Outcome: UO 1. व्याकरणातील विभक्तीप्रयोगाविषयी सविस्तर माहिती मिळाली. UO 2. विद्यार्थी सरल संस्कृतवाक्य लिहण्यास योग्य झाला.	
IV	नीतिसुभाषिते	14
	1. मूर्खपद्धती. 2. विद्वत्पद्धती. 3. अर्थपद्धती. 4. परोपकारपद्धती	
	Unit Outcome: UO 1. नीतिसुभाषिताचा अभ्यास करून आचारणज्ञान मिळाले. UO 2. मूर्ख, विद्वान्, धन, परोपकार इत्यादी विषयी सविस्तर माहिती मिळाली.	

Learning Resources:

1. शब्दधातुरूपावली, राजाराम शास्त्री नाटेकर, नवनीत प्रकाशन मुंबई, २०१०.
2. रूपचन्द्रिका, पं. रामचन्द्र झा, चौखंबा संस्कृत सीरीज वाराणसी.
3. संस्कृत साहित्य का इतिहास, डॉ. उमाशंकर शर्मा ऋषी, चौखंबा भारती अकादमी ३७/१०७ गोपाल मन्दिर लेन वाराणसी.
4. संस्कृत व्याकरण का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
5. संस्कृत साहित्य का इतिहास, आचार्य बलदेव उपाध्याय.
6. व्याकरण शास्त्र का इतिहास, पं. युधिष्ठिर मीमांसक.
7. नीतिशतकम्, भर्तृहरि, सुयोग प्रकाशन, अमरावती.
8. रचनानुवाद कौमुदी, Dr. कपिल देव द्विवेदी.
9. अनुवाद चन्द्रिका

10. संस्कृत पुस्तके

<https://archive.org/>

गणपरिचय- <https://www.sanskritm.in/2020/05/blog-post.html>

धातुरूपावलि:- <https://archive.org/details/Dhaturupavali/page/n65/mode/2up>

<https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.490172/page/n611/mode/2up>

घटक ०२.

शब्दरूप- <https://ncert.nic.in/textbook/pdf/jhva104.pdf>

शब्दरूपाणि-

<https://sanskritbharat.com/%E0%A4%B6%E0%A4%AC%E0%A5%8D%E0%A4%A6%E0>

[%E0%A4%B0%E0%A5%82%E0%A4%AA%E0%A4%BE%E0%A4%A3%E0%A4%BF/](https://sanskritbharat.com/%E0%A4%B0%E0%A5%82%E0%A4%AA%E0%A4%BE%E0%A4%A3%E0%A4%BF/)

संस्कृत, शब्दरूप, धातुरूप, विभक्ती परिचय-

https://archive.org/details/vaibhavjagtap286_gmail_201809/page/n21/mode/2up

<https://archive.org/details/sugam-shabd-roopavali-sarvabhaum/page/n11/mode/2up>

<https://archive.org/details/sanskritsvadhyayavakyavyavaharairashtriyasanskritsansthan/page/n21/mode/2up>